

BÜYÜK BESTECİLERİN PİYANO ESERLERİNDE PEDAL KULLANIM TEKNİKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Gülşen ANNAGİYEVA¹
Damla BULUT²

¹ Profesör Doktor, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzik Bölümü, Piyano ASD, gulshan.annaghiyeva(at)omu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7888-7439

² Profesör Doktor, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, GSEB, Müzik Eğitimi ABD, damla.bulut(at)omu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8346-8159

Annaghiyeva, Gülşen ve Damla Bulut. "Büyük Bestecilerin Piyano Eserlerinde Pedal Kullanım Teknikleri Üzerine Bir İnceleme". idil, 62 (2019 Ekim): s. 1287-1294. doi: 10.7816/idil-08-62-04

Öz

Piyano eserlerinde pedal kullanımı; bestecilerin müzikal dönem özellikleri ile kendi düşüncelerini müzikle yansıtmaya çabaları, eğitimcilerin öğrencilerine bestecilerin yansıtmak istediklerini eksiksiz olarak aktarma isteği ve icracıların hem besteciler hem de eğitimcileri yoluyla kendilerinde hayat bulan müzikal yorumu dinleyicilere ulaştırmadaki hevesleri sayesinde gelişmiş ve bugünkü zirve noktasına ulaşmıştır. Dolayısıyla bu noktada önemli olan, pedala mekanik olarak uygulamak değil; eserin anlatmak istediklerini ortaya çıkaran pedal tekniğini uygulamaktır. Çünkü pedal kullanımı eserin bestecisine ve ait olduğu döneme göre değişik özellikler sergileyen bir unsurdur. Müzik edebiyatı, barok dönemden başlayarak çağdaş döneme gelinceye kadar pedal kullanma tekniklerinin farklılıklar gösterdiği engin stil özelliklerini içermektedir. Bunun için icracıların piyanoda bulunan pedalların hangi işlevleri yerine getirdiğini ve eseri yorumlarken ne gibi imkânlar sağladıklarını göz ardı etmemeleri büyük önem arz etmektedir. Bunun yanında icracıların pedal kullanımı açısından yeterli bilinç düzeyine ulaşmaları gerekir. Aksi takdirde piyano pedallarının uygun olmayan kullanımları, gerçekleştirilen icranın kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir. Belirtilen görüşlerden hareket ile bu çalışmada piyano öğrencilerine, eğitimcilerine ve yorumcularına, piyano eserlerini başarıyla icra etmelerine katkı sağlaması amacıyla büyük bestecilerin piyano eserlerindeki pedal kullanım teknikleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında piyano eserlerindeki pedal kullanım teknikleri incelenen besteciler; Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludvig van Beethoven, Frederic Chopin, Franz Liszt ve Claude Debussy'dir. Yapılan incelemeler literatür taramasına dayanmaktadır. Araştırma, büyük bestecilerin piyano eserlerindeki pedal kullanım teknikleri hakkında bilgiler vermesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Piyano, piyano eğitimi, piyanoda pedal

Makale Bilgisi

Geliş: 14 Temmuz 2019

Düzeltilme: 8 Ağustos 2019

Kabul: 11 Eylül 2019

Giriş

Sanatın tüm diğer alanları gibi müzik de insanoğlunun duygu ve düşüncelerini kusursuz bir şekilde ifade edebilme arzusu ve arayışı ile sürekli gelişmiş; çalgılar da bu gelişim ekseninde büyük aşamalar kaydetmiştir. Dolayısıyla geçmişten günümüze müziğin icrasında ses rengi ve çalım teknikleri açısından çok farklı çalgılar kullanılmıştır. Bu çalgılardan biri olan piyano, ses sınırının genişliği, ses renginin zenginliği gibi yapısal özelliklerinden dolayı diğer çalgılar içerisinde öne çıkan bir çalgıdır. Yapısal özelliklerinin yanında icrasında kullanılan farklı çalım teknikleri de çalgının özelliklerini genişletmektedir. Böylelikle piyano, müzikal anlamda hem yorumculara sınırsız imkanlar sağlamakta hem de dinleyicileri eşsiz tınırlarla buluşturmaktadır.

Piyanonun söz konusu teknik ve müzikal imkanlarını zenginleştiren, seslerini yalın ve kuru olmaktan çıkararak, onlara ruh vererek farklılaştıran en önemli tamamlayıcılarının, pedalları olduğu söylenebilir. Pedal, piyanodan çıkan sesin sönme niteliğine arşı gelen, tını süresini uzatan ve onu kuruluştan kurtaran bir araçtır (Pamir, 1984: 164). Bu araçlar, piyano icrasında kuru ve sürekli olarak aynı müziğin icra edilmesinin verdiği sıkıntıyı ortadan kaldırmakla birlikte ruha daha çok hitap eden, kulağa daha güzel gelen, duygu ve düşünceleri olduğu gibi dinleyiciye aktaran nitelikte müzik üretme gayesinde olan müzisyenlerin arayışları sonucu ortaya çıkmıştır. Geçen her yüzyılda da hem besteciler hem de icracılar tarafından pedal kullanımına yeni stiller eklenmiş, pedalın müziğe sağladığı katkılar giderek çoğalmıştır (Akkuzu, 2012: 1). Bu nedendir ki besteciler, eğitimciler ve icracılar piyanoda pedal kullanımı üzerinde hassasiyetle durmuşlardır. Söz konusu hassasiyet sonucunda da piyanoda pedal kullanımı piyano eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturmuştur.

Piyanoda pedal kullanımı; bestecilerin müzikal dönem özellikleri ile kendi düşüncelerini müzikle yansıtmaya çabaları, eğitimcilerin öğrencilerine bestecilerin yansıtmak istediklerini eksiksiz olarak aktarma isteği ve icracıların hem besteciler hem de eğitimcileri yoluyla kendilerinde hayat bulan müzikal yorumu dinleyicilere ulaştırmadaki hevesleri sayesinde gelişmiş ve bugünkü zirve noktasına ulaşmıştır. Dolayısıyla bu noktada önemli olan, pedalı mekanik olarak uygulamak değil, eserin anlatmak istediklerini ortaya çıkaran pedal tekniğini uygulamaktır. Çünkü pedal kullanım tekniği çalınan eserin devrine, stiline ve hatta bestecisine göre değişik özellikler sergileyen önemli bir unsurdur (Fenmen, 1947: 76). Pedal kullanımı, piyano literatürü ve piyano icrası kadar çeşitli, benzersiz ve olağanüstü bir olaydır (Aziz, 2013: 154). Öyle ki her büyük bestecinin kendine özgü ayrı bir pedal sistemi vardır. Bunlar ancak değişik eserlerin çalınmasıyla daha iyi anlaşılır. Ayrıca, pedal seçiminde tempo, dokunuş, nüanslar, sonorite, odanın akustiği ve hatta çalgılar bile rol oynamaktadır (Gökbudak, tarihsiz: i).

Bestecinin yapıtlarıyla iletmek istedikleri, pedalların doğru kullanımıyla daha gerçek, daha canlı olacaktır. Bundan ötürü pedallar tek sesli ezgilerde ya da armonik eserlerde, hızlı ya da ağır parçalarda renk ve tat arayışı bakımından kullanılırlar (Göher, 2002: 4). Bunun yanında pedal kullanma tekniği ve eserin niteliğine uygun bir pedal kullanımının ise icra üzerinde belirleyici etkileri vardır (Tarkum, 2011: ii). Bunun için de icra edilen eserin dönem ve stil özelliklerinin bilinmesinin rolü büyüktür. Çünkü müzik edebiyatı barok dönemden başlayarak çağdaş döneme gelinceye kadar pedal kullanma tekniklerinin farklılıklar gösterdiği engin stil özelliklerini içermektedir. Bunun için icracıların piyanoda bulunan pedalların hangi işlevleri yerine getirdiğini ve eseri yorumlarken ne gibi imkânlar sağladıklarını göz ardı etmemeleri büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle pedal tekniğinin de piyano öğretiminde yer alan diğer temel tekniklerde olduğu gibi doğru kavranması ve uygulanması gerekmektedir. Pedal kullanımındaki yetenek, icracının yaratıcı düşüncesindeki kritik bir bileşendir ve icracının düşsel hayal gücü, görsel görüntülerin parlaklığı, müzik anlayışının derinliği, stil duygusu ve ses paleti ile artistik özelliklerini ortaya çıkarmaktadır (Aziz, 2013: 154). Öyle ki Rubinstein, iyi bir pedal kullanımının, iyi bir icranın dörtte üçü olduğunu belirtmiştir (Golubovskaya, 1967: 7).

Pedalların ne şekilde uygulanacağı, eserin bestecisine ve armonik yapısına göre değişiklik göstermektedir (Ercan, 2008: 126). Bu nedenle pedallar, bestecinin istediği atmosferin yaratılmasında büyük yardımcıdır. Ancak, tutumsuz ve dikkatsizce kullanılan pedallar eserin yapısını bozabilir; bulanıklığa, ses kirliliğine yol açabilir (Göher, 2002: 5). Pedalın verimli kullanılması, özellikle büyük formlarda, müzikal anlamın açığa çıkması açısından önemlidir (Özdemir, 2012: 2). Dolayısıyla icracıların pedal kullanımı açısından yeterli bilinç düzeyine ulaşmaları gerekir. Aksi takdirde piyano pedallarının uygun olmayan kullanımları, gerçekleştirilen icranın kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir. Pedalların kullanımını bilmeyen bir icracı, iyi bir tekniğe sahip olsa bile aradığı ses renklerini bulamayacağı gibi eserin geçitlerini bulanık ve ruhsuz bir şekilde çalacaktır (Fenmen, 1947: 73).

Johann Sebastian Bach'ın Pişano Eserlerindeki Pedal Kullanım Tekniği

Johann Sebastian Bach'ın eserleri, dönemi gereğince klavikord, klavsen ve org için yazılan eserler olduğundan kontrpantal eserlerdir. Bu eserlerin pişanoda çalıımı oldukça güçtür. Çünkü bu çalgıların yapısal özellikleri ile pişanonun yapısal özellikleri birbirinden oldukça farklıdır. Dolayısıyla barok dönem eserlerinin ifadesini bozmadan, anlatmak istediklerini etkilemeden pişanoda çalabilmek için pedalların kullanılması gerekmektedir. Ancak başta Johann Sebastian Bach olmak üzere barok dönem bestecilerinin eserlerinde pedal, tutumlu bir şekilde kullanılmalıdır. Aksi halde söz konusu eserlerin pedaldan tamamen yoksun bir şekilde pişano ile icrasında istenen renk ve etki gücü, büsbütün azalacaktır (Pamir, 1984: 165).

Barok döneme ait polifonik eserlerde seslerin uzatılması ve legatonun elde edilmesi için pedal kullanılabilir (Tarkum, 2011: 1). Ancak, dolu tam ve uzun pedalin bu dönem eserlerde kullanılması tavsiye edilmez (Seymour, 1992: 21). Pişanist, kısıtlı olsa da yerlerini tespit edip barok dönem eserlerinde pedal kullanabilir. Pişanistin istenen tespitleri yapması, müzik edebiyatını iyi bilmesi ile doğru orantılıdır. Örneğin, bir staccatoda pedal el ile aynı anda kaldırılıp yapılabilir. Böylece hem yumuşak bir staccato elde edilir hem de pişanonun kuruluğu klavsenin yumuşaklığına dönüşebilir. Bunun yanında bir ezginin armonik figürasyonunun klavsende ritmik anlamı vardır. Bu ritmin bozulmaması için pedal az kullanılmalıdır. Bir başka durum ise sol eldeki basla beraber başlayan süslemelerde pedal ile en son kuvvetli notayı ağırlaştırmamaktır (Lindeman, 1996: 18).

Pişano ile icra edilen barok dönem eserlerinde melodik cümleyi birbirine bağlamak, sesin daha zengin daha gösterişli olmasını sağlamak, tartım ve artikülasyonun daha net ve kaliteli çıkmasına yardımcı olmak için pedal kullanılır (Emen, 1999: 17). Zira notaları pedal ile birleştirmek sadece parmaklarla bu işi yapmaya çalışmaktan daha kolaydır (Göher, 2002: 10). Bunun yanında pişanoda hafif ve yumuşak bir pedal (coloristik pedal) kullanımı pişanonun sesini barok dönem çalgılarına yaklaştırmakta ve o ruhun yakalanmasına katkı sağlamaktadır (Rowland, 1993: 8).

Bach'ın eserlerinin kimi bölümlerinde, çok kuvvetli çalınması gerektiği belirtilmektedir. Örneğin İtalyan Konçertosu gibi eserlerinde çok güçlü tınlar istenmektedir. Bazı eserlerinde de klavsenin iki klavyesi de kullanılarak çalınmış olan güçlü akorlar yer yer göze çarpar. Bu tür bölümler pişanoda yorumlanırken, Bach'ın istediği tınıyı verebilmek için derin bir pedal kullanılması gerekebilir. Özellikle çoksesli füglerde pedal kullanılırken çizgisinin, tartımın ve kontrpuanın bozulmamasına çok dikkat etmek gerekmektedir (Emen, 1999: 17).

Bach'ın eserlerinde pedal, melodik cümleleri birbirine bağlarken kullanıldığında sesin daha zengin, gösterişli ve kaliteli çıkmasına yardımcı olur. Ancak bu cümleleri bağlamak için pedal kullanılırken polifoninin bozulmamasına özen göstermek gerekmektedir. Bunun için pedal tam yerine yarım veya çeyrek pedal olarak kullanılmalıdır (Tarcan, 1987: 47).

Wolfgang Amadeus Mozart'ın Pişano Eserlerindeki Pedal Kullanım Tekniği

Wolfgang Amadeus Mozart'ın müziği genellikle armonik temelli gelişmiştir. Bunun için faktura olarak çok gerekli bir pedal olmamasına rağmen, müziğe renk katmak ve armonik amaçla kullanılan pedal tekniği vardır. Mozart'ın eserlerinde faktura çok ince ve çok nazik olduğu için pedal da incelikle kullanılmalıdır. Onun eserlerinde yaygın olarak kullanılan pedal tekniği, ritmik pedal tekniğidir (Golubovskaya, 1967: 40). Dolayısıyla Mozart'ın eserleri çalınırken pedalin ritmik destek vermek ve dinamik renk elde etmek için kullanıldığđı söylenebilir. Bu teknikte pedal bir armoninin başlangıcında basılır ve yeni armoniden önce serbest bırakılır (Akkuzu, 2012: 48).

Bunun yanında Mozart'ın sol elde keskin bir staccato ve sağ elde akorlar bulunan bir eseri çalınırken farklı pedal teknikleri kullanılabilir. Bunlardan biri, pedalin kısa ve tam basılması diğerisi ise uzun ve yarım basılmasıdır. Burada önemli olan, pedalin ağızla bir şeyler söyler gibi tane tane olmasıdır. Ayrıca eserlerindeki "es"ler çok önemli olduğundan buralarda pedal kullanılması yasaktır (Molsen, 1983: 13). Ancak tüm bunlara rağmen Mozart'ın eserlerinde pedalla ilgili bir işarete rastlanmamaktadır (Akkuzu, 2012: 42).

Mozart'ın ligaları da dolu manalar taşıdığı için çok önemlidir. Dolu bir notadan sonra gelen hafif ve çözölen bir notada tam ve derin pedal kullanımı yanlıştır. Buralarda hafif ve hava dolu pedal kullanılabilir. Dolayısıyla

Mozart'ın eserlerinde genellikle yarım pedal kullanıldığı söylenebilir. Hatta pedallı ve pedalsız çalınan yerler olduğundan, eserlerinde bunun ortasını bulmak gerekmektedir. Bu sebeple kulağa abartılı şekilde gelmeyen hiç belli olmayan bir pedal kullanımı tercih edilmelidir (Evans, 1980: 10).

Ludvig van Beethoven'in Piyano Eserlerindeki Pedal Kullanım Tekniği

Ludvig van Beethoven, piyanonun olanaklarını genişletmiş, yapıtlarına orkestra renklerini kullandığı, dramatik bir ifade gücü katmıştır. Pedala önem vermiş, tekniği müziğin hizmetinde araç olarak kullanmıştır (Akkuzu, 2012: 18). Bunun yanında Beethoven, pedalın detaylarını ortaya koyan ve notaların altına pedalı işaretlemeye başlayan ilk besteci olarak karşımıza çıkmaktadır. Onun ilk pedal işaretleridir ancak pedallı her zaman değil sadece özel yerlerde kullanmıştır. Bu işaretleri, Op. 26 Sonatı'nda çok hafif pedal kullanımı şeklinde görölmektedir. Op.27 No:2 Sonatı'nda (Ayışığı Sonatı) ise artık tamamen bir isyan gibi pedal konusunu açan tekniğini sonatın ilk bölümünde dampersiz pedal kullanımı şeklinde uygulamıştır. Söz konusu pedal kullanımını eserin başına "Tutto questo pezzo...senza sordini" (tüm bu bölümler... surdin olmadan) yazarak belirtmiştir. Bunu, "tüm bölümde sağ pedal kullanılacak" anlamında kullanmıştır (Golubovskaya, 1967: 43).

Beethoven pedal tekniğini hep daha ileri bir seviyede, eserlerindeki formu güçlendirmek için kullanmış; pedal, bölümler arasındaki bir köprü niteliğinde olmuştur. Eserlerindeki pedal işaretlerinin çoğunluğu, geleneksel kullanımın ötesinde, ses rengini değiştirmeye yönelik beklenmeyen ve alışılmamış etkiler yarattı. Tek bir pedalda birden fazla armoniyi birleştirmek, nota değeri uzun olan bas sesleri tutma, bölümler veya eserlerin sonundaki melodi içinde pedalla sesi söndürme, klavyenin uç aralıklarındaki sesleri kaynaştırma, sesleri homojenleştirme ve sesleri kesik kesik çalma (staccato) gibi amaçlarla pedallı kullanarak; piyanonun bütün inceliklerini kavradığını kanıtladı (Rosenblum'da Akt. Turan, 2009: 38).

Beethoven'ın ilk sonatlarında ve ilk bestelerinde pedal, ritmik ve renk fonksiyonu işlevleri görürken yavaş yavaş müziğin doğasında var olan ve pedalsız çalınması düşünölemeyen eserlerde kullanılan faktör, pedal fonksiyonuna gelmiş ve müziğin ruhuna girmiştir. Bu sebeple son sonatlarında ufak ufak empresyonizmin izleri görölmektedir (Gammond, 1988: 52).

Beethoven, pedallı sık sık yazmamıştır. Fakat bu, pedalsız çalınacak anlamına gelmemektedir. Pedal yazılmayan yerlerde de pedal kullanılabilir. Bu durum çalan kişiye ait bir yorum olabilmesi için verilmiş bir serbestlik şeklinde yorumlanabilir (Matthay, 1912: 30). Bestecinin eserlerinde kimi zaman da pedal kullanımının eserde verilmesi istenen çizgiyi tehlikeye düşüreceğini düşündüğü için o bölümlerde hiç pedal kullanılmayabilir (Pamir, 1984: 168).

Eserlerindeki diyalog dolu "es"ler ile monolog dolu ezgilerinde tam ve uzun pedal kullanımı anlamsız kalmakta, bu nedenle diyalog ile monolog bozulabilmektedir. Bu sebeple icracıların dikkatli olması gerekmektedir. Staccatoları ise kendi müziğinin karakterine ait bir özellik gösterdiğinden bu staccatolar pedal ile çalınırken karakterin kaybolmamasına özen gösterilmelidir. Bunların yanında, eserlerinin fakturasındaki "es"ler ve anlamı belirten işaretler çok büyük anlam taşıdıklarından, kullanılan pedal bunları yok etmemeli ve birleştirmemeli; aksine, onlara tabi olmalıdır. Pedal, renk ve dinamik bir gelişime hizmet etmelidir. Onun istediği etkide pedal kullanılmıyorsa ya daha basit bir pedal kullanılmalı ya da hiç pedal kullanılmamalıdır (Taylor, 1981: 76).

Frederic Chopin'in Piyano Eserlerindeki Pedal Kullanım Tekniği

Frederic Chopin piyanonun kullanımında büyük bir cesaret göstermiş, piyanonun çerçevelerini aşır müzikte ifadeye şiirsel ve romantik bir anlatım getirmiştir. Bunda pedal kullanımının rolü büyüktür. Ondan önce hiçbir besteci piyanoyu belirtilen şekilde icra etmemiştir. Hatta bazı eleştirmenler onu şiir yazarı ve pedal yazarı olarak adlandırmışlardır (Golubovskaya, 1967: 49). Bu özellikleriyle Chopin, piyanoya yeni bir yorum ve yeni bir soluk getirmiştir. Chopin'e göre pedalın doğru kullanımı ancak yaşam boyunca öğrenilebilecek bir uygulamadır (Göltek, 2007: 296). Pedal kullanımı Chopin ile birlikte daha ayrıntılı bir biçim almıştır. O, pedalın ekonomik kullanımının en iyi sonucu vereceğini belirtmiştir (Turan, 2009: 43).

Chopin'ın eserlerinde pedal, hayat ve su gibi gereklidir. Genellikle eserlerindeki pedal kullanım tekniği, armonik ve geciken pedal şeklindedir. "Bu pedal olmazsa, müziği de olmaz" denilebilir. Özellikle vals, noktürn ve mazurka formundaki eserlerinde sol el partilerinde bulunan bas sesler, pedal kullanılmadan uzatılmaz. Bazı eserlerinde de tuş ile beraber basılan pedal kullanılır. Bu, müziğe bağlı olan bir şeydir. Onun pedal kullanımında

düşüncelerinin, aklının ve mantığının temelleri vardır. Tiz ve pes regıtrların dinamik içeriği ve yüzleşmeleri yani karşı karşıya gelmeleri Chopin'in müziğinin bambaşka olmasını sağlamıştır. Onun eserlerinde farklı bir yorum yapılması müziği bozacağından, eser, bütün boyutları ve pedal tekniği ile bir bütün olarak çalışılmalıdır (Emen, 1999: 20).

Chopin'in eserlerinde pedal kullanımına ilişkin olarak dikkat çeken diğer bir husus, pedalı armonik bulanıklığa ve karmaşaya yol açmayacak titizlikte kullanmasıdır. Bu nedenle berraklık, Chopin için fevkalade önemli olmuştur. Ancak, onun özel bir tını yaratmak istediği durumlarda da kasten bulanıklaştırılmış pedal kullandığı da görölmektedir (Akkuzu, 2012: 44).

Chopin'in müziğinde çok büyük atlamalar vardır ancak bu "bir parmak bir notayı uzun süre tutacak ve pedal ona yardımcı olacak" diye bir şey yoktur. El ile neler çalınabiliyor ise onu yazmış, pedalı bu çalıma daha da renklendirmek ve güzelleştirmek için kullanmıştır. Ayrıca pedal, cümlenin nasıl geliştiiğine uyacak şekilde çok özel bir yaklaşımla kullanılmalıdır. Dolayısıyla esere ne kadar ince ruhlu ve narin yaklaşım varsa, pedala da öyle yaklaşılmalıdır. Bunun için de pedal işaretlendirmesi çok zordur. Pedalın matematik gibi kesin bir anlatımı yoktur, "pedal burada basılacak; burada kaldırılacak" gibi kalıpları bulunmamaktadır. İcracı, Chopin'in anlatmak istediği ifadeye ulaşabilecek şekilde pedal kullanımını ayarlamalıdır. Chopin diğer bestecilere kıyasla pedal işaretlemeleri üzerinde daha dikkatli davranmış, ancak düşüncelerini sadece kolay algılanabilen pasajlar için belirtmiştir. Onun pedal yönlendirmelerinin yanında boşluklar vardır. Bu durumda pedal kullanımı çoğu kez piyanistin artistik anlayışına kalmaktadır. Bu fikir; sade ve net görölebilen armonik bileşimlerdeki pedalların kolay algılanmasına karşın; kimi yapıtlarda, bu konuda saptama yapılmasının oldukça zor olmasından ileri gelmektedir. Bu nedenle; Chopin'in eserlerinde pedal kararları almanın titizlik gerektirdiği, sürecin yorum açısından oldukça kritik olduğu söylenebilir (Özdemir, 2012: 8).

Franz Liszt'in Piyano Eserlerindeki Pedal Kullanım Tekniği

Franz Liszt pedalı genellikle armonik olarak kullanmıştır. Bu pedal kullanımını notanın yanında bazen İtalyanca "armonioso (ahenkli)", bazen de Fransızca "harmonieux (ahenkli)" olarak belirtmiştir. Belirttiği işaretleri pedalın o armoni içinde tutulacağını anlatmak için kullanmıştır (Evans, 1980: 19). Piyanyoyu orkestra gibi kullanan Liszt, onun sesini de orkestradaki gibi güçlü istediği için kuvvetli kullanmıştır. Bunun için piyano, orkestra ile beraber çalındığında sesi hafif kalmamıştır. Burada pedalların kullanımının büyük önemi vardır (Lideman, 1996: 25). Dolayısıyla Liszt, gösterişli çalış tarzı ile dinleyiciyi kendine hayran bırakmaya, piyano ile orkestra etkisi yaratmaya çalışmıştır. Piyanonun sınırlarını zorlayarak elde edilebilecek en yüksek ses hacminden, fisıltı derecesinde hafif sese ve bolca kullandığı pedal ile vitüozite, devrinin en üst düzeyine ulaşmıştır (Feridunoğlu, 2004: 206).

Liszt'in eserlerinde pedalın mantıklı ve hassas kullanımı genel bir kuraldır (Akkuzu, 2012: 44). Ayrıca onun eserlerinde piyanonun icrasında kullanılan bütün malzemeler birbirine karıştırılarak verilmiş olduğu için müziği o kadar renkli, kuvvetli ve fantastik seslenmektedir. Böyle bir müziğın pedalı da kendine uygun olmalıdır (Molsen, 1983: 23).

Claude Debussy'un Piyano Eserlerindeki Pedal Kullanım Tekniği

Claude Debussy empresyonizm akımının öncüsü ve akımı zirveye çıkararak bestecilerden biridir. Eserlerinde hafif ve yumuşak pedal (coloristik pedal) kullanmış ancak eserlerinde pedal işaretleri kullanmamıştır. Onun eserlerinde çok az pedal işareti görölmektedir (Akkuzu, 2012: 45). Notaların altına yazılan uzun bağ işareti, pedal anlamına gelmektedir (Golubovskaya, 1967: 107). Bunun yanında ellerin sık sık yer değiştirmesi yüzünden sesleri uzatıcı pedal tekniğinin kullanılması da Debussy'un eserlerinde büyük ölçüde yer verdiği bir kullanım çeşitidir (Fenmen, 1947: 19). Piyanyoyu belli bir atmosfer yaratmak ve armonik renklerle resim yaparak dinleyicide belli bir izlenim bırakmak için kullanan Debussy, surdin ve pedalı aynı anda kullanmış; ayrıca ilk defa, bas sesleri uzatan orta pedaldan yararlanmıştır (Akkuzu, 2012: 18). Debussy'un müziğindeki renklerin oluşmasına en büyük yardımcı, pedal titreşimleridir (Pamir, 2000: 224).

Empresyonizm akımının müziğini anlamak için bu akımdaki ressamların tablolarını incelemek gerekir. Çünkü o tablolardaki çok farklı renklerin karışımıyla ortaya çıkan güzellik, bu bestecinin müziğinde de vardır. Dolayısıyla Debussy'un müziğinde notaların birbirine karışımı yerine armonilerin birbirine karışımı vardır. Bu karışım bir akordan sonra gelen akor için ayrı bir pedal alınmadan yani iki akorda da aynı pedalı kullanımı ve

akorların üst üste gelmesiyle sağlanabilir. Böyle bir kullanımla yeni armoniler ortaya çıkmaktadır. Bu yeni armonilerin seslenmesi pırıl pırıl ve farklıdır. Hatta bazen armonilerin birbirine karışımı farklı duyuların kulağa gelmesini sağlamaktadır. Böyle olunca her şey karışmış gibi gelse de aslında bu durum sanatsal bir mevzu anlatmak içindir. Dolayısıyla istenilen duygu ve düşüncelerin aktarımını sağlamak için armonilerin karışımı kullanılabilir (Matthay, 1912: 52).

Debussy'un pedal kullanımını üzerine somut öneriler bulunmaktadır. Bunlardan biri "Clair de Lune" adlı piyano eserinde başlamadan önce armonik seslerin titreşimini sağlamak için sağ ve sol pedalin birlikte basılmasını önermesidir. Bu önerinin benzerini, *Pagodes de 2 Ped* yazarak belirtmiştir. Söz konusu gösterim Debussy'un eserlerinde mevcut olan nadir pedal işaretlerinden biridir. Debussy uzun armonik yürüyüşlerde ise pedalin hiç kesilmeden, bütün olarak kullanılmasını istemiştir (Akkuzu, 2012: 45).

Debussy'un eserlerindeki pedal kullanımları da, döneme bağlı olarak gelişme göstermiş, eserlerinde istediği renk çeşitlerini, sonoriteyi ve orkestra etkilerini piyanoda pedallar sayesinde elde etmiştir. Bu dönemde çok az besteci, eserlerinde pedal işaretlerine yer vermiştir. Bunun bir nedeni nota yazım alanında çok fazla yere ihtiyaç duyulması, diğer bir nedeni de her performans koşulu ihtiyacının karşılanmasında işaretleme sisteminin yetersiz bulunmasıydı. Çünkü pedal kullanımı günümüzde olduğu gibi, çalgının durumuna ve çalınan salonun veya odanın akustiğine göre değişiklikler göstermekteydi (Ertem, 2006: 692).

Debussy'un eserlerini çalabilmek için müzik edebiyatının çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Bunun için sağlam bir kulak ile düşünce dünyasının zenginliğinin yanında çok iyi ve sağlam bir piyano eğitimi alınmalıdır. Aksi halde istenilen yoruma ulaşılması hiçbir zaman mümkün olmayacaktır (Emen, 1999: 23).

Sonuç

Piyanoda pedal kullanımı, bestecilerin müzikal dönem özellikleri ile kendi düşüncelerini müzikle yansıtmaya çabaları, eğitimcilerin öğrencilerine bestecilerin yansıtmak istediklerini eksiksiz olarak aktarma isteği ve icracıların hem besteciler hem de eğitimcileri yoluyla kendilerinde hayat bulan müzikal yorumu dinleyicilere ulaştırmadaki hevesleri sayesinde gelişmiş ve bugünkü zirve noktasına ulaşmıştır. Dolayısıyla bu noktada önemli olan, pedallı mekanik olarak uygulamak değil; eserin anlatmak istediklerini ortaya çıkaran pedallı uygulamaktır. Çünkü pedal kullanımı, eserin bestecisine ve ait olduğu döneme göre değişik özellikler sergileyen bir unsurdur.

İrcacıların piyanoda bulunan pedalların sağladıkları imkânları ve işlevlerini bilerek eseri yorumlamaları belirtilen unsurların ortaya çıkarılmasında büyük önem arz etmektedir. Bunun yanında icracıların, pedal kullanımı açısından yeterli bilinç düzeyine ulaşmaları gerekir. Aksi takdirde piyano pedallarının uygun olmayan kullanımları, gerçekleştirilen icranın kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir. Dolayısıyla icracıların, pedal kullanımı açısından yeterli bilinç düzeyine ulaşmaları ve bestecilerin de pedal kullanım tekniklerini bilmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde piyano pedallarının uygun olmayan kullanımları, gerçekleştirilen icranın kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir.

Kaynaklar

- Akkuzu, Oğuzhan. Piyano Eğitiminde Pedal Kullanmada Oluşan Sorunlar ve Müzik Dönemlerinde Kullanılan Farklı Stillerdeki Pedal Teknikleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Aziz, Gülnara. Piyano Öğretiminde Pedagojik Yaklaşımlar. Editör: Sibel Karakelle, Ankara: Pegem Akademi, 2013.
- Emen, Damla. Piyanoda Pedal Kullanımı, Yayınlanmamış Lisans Bitirme Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 1999.
- Ercan, Nevhiz. Piyano Eğitiminde İlke ve Yöntemler. Ankara: Sözkese Matbaası, 2008.
- Ertem, Şehnaz. "Piyanoda Pedal Kullanımının Temel Prensipleri." Kastamonu Eğitim Dergisi, 2006: 14 (2), 687-696.
- Evans, Roger. How to play piano. Great Britain: Elm Tree Books EMI Music Publishing, 1980.
- Fenmen, Mithat. Piyanistin Kitabı. Ankara: Akba Kitapevi, 1947.
- Feridunoğlu, Lale. Müziğe Giden Yol. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2004.
- Gammond, Peter. Classical Music. London: Published by Salamander Books Ltd, 1988.
- Golubovskaya, Nadezhda. Pedal Sanatı. Moskova: Compozitor Publishing House, 1967.

- Göher, Feyzan. Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Piyano Eğitiminde Pedal Kullanımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002.
- Gökbudak, Z. Seçkin. Piyano Eğitiminde Pedal Tekniği. Konya, Bahçıvanlar Basım Sanayi A. Ş., Tarihiz.
- Gültek, Buğra. Piyano-Bir Çalgının Biyografisi. Ankara: Epilog, 2007.
- Lindeman, A. Carolyn. Piano Lab. USA: Wadsworth Publishing Company, 1996.
- Matthay, Tobias. The First Principles of Pianoforte Playing. Newyork: Longmans, Green and co, 1912.
- Molsen, Uli. Pedal Kurs. Hamburg: Musicverlog Hans Sikorski, 1983.
- Özdemir, Yunus Utkan. Müzik Öğretmeni Adaylarının Piyano Pedallarına İlişkin Bilgi Düzeyleri İle Pedal Kullanma Becerilerine Ait Algılarının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Pamir, Leyla. Çağdaş Piyano Eğitimi. İstanbul: Beyaz Köşk Müzik Sarayı Yayınları, 1984.
- Pamir, Leyla. Müzikte Geniş Soluklar. İstanbul: Boyut Yayıncılık, 2000.
- Rowland, David. A History of Piano forte Pedalling. USA: Cmbridge University Press, 1993.
- Seymour, Fink. Mastering Piano Technique. Singapore: Amadeus Press, 1992.
- Tarcan, Hülya. Johann Sebastian Bach Üzerine Bir Çalışma. İstanbul: Pan Yayıncılık, 1987.
- Tarkum, Gülnara. Piyano İçin Yazılmış Eserlerin Seslendirilmesinde Pedal Kullanımının İncelenmesi, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Taylor, Kendall. Klaviertechnik und Interpunktation. Frankfurt am Main: Novella und Company Ltd, 1981.
- Turan, Evrim. Piyanoda Pedal Kullanma Teknikleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

A STUDY ON THE TECHNIQUES OF USING PEDAL IN GREAT COMPOSERS PIANO WORKS

Gülşen ANNAGİYEVA
Damla BULUT

Annagiyeva, Gülşen. Bulut, Damla. "A Study on The Techniques of Using Pedal in Great Composers Piano Works". idil, 62 (2019 October): s. 1287-1294. doi: 10.7816/idil-08-62-04

Abstract

The piano pedal has advanced and has reached its present high point thanks to the musical period features of the composers and their desire to reflect their own thoughts through the music, the desire of the educators to convey to their students exactly what the composers want to reflect and the enthusiasm of the performers to reach musicians with their musical interpretation. Therefore, what is important at this point is not to apply the pedal mechanically, but to apply the pedal, which reveals what the work wants to tell. Because the use of the pedal is an element that exhibits different characteristics according to the composition of the work and its turn. The music literature contains vast stylistic features, from baroque to contemporary period, which show differences. For this it is of great importance that the performers do not ignore what functions the pedals in the piano perform and what possibilities they provide when interpreting the work. In addition to this, it is necessary to reach a sufficient level of consciousness in terms of the pedal use of the performers. Otherwise, improper use of the piano pedals will adversely affect the performance of the performed performance. In the course of the study, pedal usage styles of works by major composers were investigated in order to contribute to piano students, educators and commentators in performing piano works. In the scope of the research, composers used pedal usage styles; Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludvig van Beethoven, Frederic Chopin, Franz Liszt and Claude Debussy. The investigations are based on literature review. The research is important for giving information about pedal usage styles in works of great composers.

Keywords: Piano, piano education, pedal on the piano.